

شیخ صدوق

اگر روحانیون نبودند ما الآن

از اسلام اطلاعی نداشتیم

امام خمینی

فرزند با فرزندی صالح خواهد شد. لذا در آن هنگام که بعد از آمدن از مرحوم نویختی که سفیر امام زمان در آن وقت بود، درخواست کرد از امام بخواند تا برای او دعا کند که خدا او را فرزندی عنایت فرماید. امام زمان (ع) نیز خواهش او را برآورده نموده و برایش دعا کرد: "قد دعونا لک بمذکک و مسترزق و لک دین ذکری خیرین"

ما برای تو دعا کردیم و بزودی خدا دو پسر خوب به تو خواهد داد. و ببرکت دعای امام (ع) در سال ۳۰۵ شیخ صدوق در شهر قم بدینا آمد. آن سال اولین سال سفارت حسین بن روح رحمة الله علیه سفیر محترم امام زمان علیه السلام در غیبت صغری بود.

این دعای امام در تکوین شخصیت معنوی صدوق تأثیر بسیاری داشت که از جمله آثار آن استعداد کم نظیر او در فرا گرفتن علوم اهل بیت بود. شیخ صدوق خودش چنین میگوید:

"ابو جعفر محمد بن الاَسود که می دید من به مجلس شیخ محمد بن الحسن الولید رفت و آمد دارم و علاقه فراوانی به

ولادت شیخ صدوق

سوغ و استعداد فوق العاده شیخ صدوق ما را وامیدارد که در باره ولادتش حدیث داشته باشیم پدر صدوق را فرزندی نبود لذا به سن پیری که رسید حالت یأس و نومیدی کامل به او دست داد. ولی در نامه ای که حضرت امام حسن عسکری (ع) برای او مرقوم فرموده آمده است:

"خداوند تو را به آنچه رضای او در آن است موفق بدارد و به تو فرزندی شایسته عنایت فرماید."

این دعای امام، حالت او را از نومیدی به امید تبدیل کرد، و دانست که او هم چون حضرت ابراهیم، پس از پیری دارای

☆ حوزه های علمیه اسلامی و بخصوص شیعی بعنوان بزرگترین پایگاه اسلامی در طول تاریخ اسلام، مهمترین مهد پرورش "پاسداران اسلام" بوده و خواهد بود. اگر امام خمینی می فرماید که "اگر روحانیون نبودند ما الآن از اسلام اطلاعی نداشتیم"، از عمق یک واقعیت خبر می دهند، و بهترین دلیل بر وجود چنین امری، ارائه تاریخ زندگی و شرح حال علمای بزرگ حوزه های باشد که ضمناً "تحلیلی نیز از تحول و تطور علمی و چگونگی حفظ و گسترش علوم اسلامی را در بردارد. این "احوال" نگاری گذشته از نشان دادن یک کمیت بی نظیر در کاوش علمی زوایای یک مکتب خاص بنام اسلام جنبه سازندگی روحی نیرومندی هم دارد که ناشی از تجسم مکتب در فرد مورد نظری باشد. امیدواریم که مورد توجه خوانندگان قرار بگیرد."

نیمت. پدر بزرگوارش این بابویه قوی از فقهای بسیار عظیم الشأن که در زمان امام حسن عسکری (ع) و امام زمان (ع) می زیسته و مورد احترام آنان بوده است. در نامه ای که امام عسکری (ع) به او نوشته، او را با کلمات شیخ من، معتمد من، و فقیه من خطاب فرموده است.

ابو جعفر محمد بن علی بن بابویه قوی ملقب به صدوق، از ممتازان علم حدیث، و از رجال امامی شیع که چون ستاره ای در آسمان فقه است و بابت طلوع کرد، و برای همیشه روشن و بر نور خواهد ماند، چرا این ستارگان الهی را افولی

کتابهای علم و حفظ مطالب علمی
 ابراز میکنم ، مکرر به من میگفت :
 این چنین علاقه و رغبت از تو
 به فراگرفتن دانش عجیب نیست
 با توجه به اینکه تو به دعای امام
 عجل الله فرجه متولد شده‌ای
 آری دعای مستجاب امام چنین
 دانشمند بارزی را به اسلام هدیه
 کرد ، که تا روز قیامت شاگردان
 مدرسه او ، از راه کتابهای
 ارزشمندش که جز تعداد کمی از
 آنها باقی نمانده است ، همواره
 فروزتر میشوند و افتخار می‌آفرینند .

شخصیت صدوق

شیخ طوسی در کتاب فهرست
 می‌گوید : ابو جعفر این بابویه
 شیخ جلیل‌القدر حافظ احادیث
 و کسی که دانا به احوال رجال
 بوده و روایات اهل بیت نقل
 فرموده است . در میان علما تم
 مانند او کسی در حفظ و کثرت
 علم پیدا نشد و قریب به سصد
 کتاب دارد . شیخ مفید و والد
 نجاشی و ابن غضائری از شاگردان
 اویند . او از ارباب کتب اربعه
 است و از محدثین ثلاث و بدعای
 امام تولد یافت .

نجاشی در کتاب رجال می‌گوید :
 او شیخها و فقیه و شخصیت شیعه
 در حراسان و ری بوده و در سال
 ۳۵۵ در عسفوان جوانی به بغداد
 آمد و علمای شیعه از او استماع
 حدیث نمودند .

سید بحر العلوم می‌گوید :
 بزرگی از بزرگان تشیع و رکنی
 از ارکان مذهب ، رئیس‌المحدثین
 صدوق و راستگودر آنچه از امامان
 نقل کرده . به دعای امام زمان

صلوات الله علیه متولد شد و به
 افتخاری بزرگ نائل آمد . امام در
 توقیعی که از ناحیه مقدسه
 فرستاده است او را وصف کرده که
 فقیهی است مبارک و خوب . و
 لذا برکت او تمام مردم را فرا
 گرفت و خواص و عوام از او استفاده
 بردند . و آثار و تألیفات او برای
 همیشه باقی خواهد ماند .
 این ادریس در سراسر می‌گوید :
 مردی مورد اعتماد و جلیل
 ‌القدر که به اخبار آل محمد دانا
 بود و در آثار علما بحث و انتقاد
 میکرد و رجال را میشناخت .
 شیخ مفید از شاگردان او است .

تألیفات صدوق

شیخ صدوق از علمائی است
 که رحله حدیثی داشته است .
 رحله حدیث یعنی مسافرت به
 کشورهای مختلف برای جمع‌آوری
 احادیث و روایات اهل بیت (ع)
 و این شیوه برخی از محدثین
 بزرگ ما بوده است که با تحمل
 زحمات و مشقت‌های بی‌شمار
 آن شرایط بسیار سخت و دشوار
 به کشورهای و قطرهای دور و نزدیک
 مسافرت می‌کردند تا اینگونه روایات
 و احادیث معصومین (ع) را از روایت
 و محدثین و علمای مختلف گرفته
 و در کتاب خود ثبت کنند . و
 همچنین در این مسافرتها از
 محضر اساتید بزرگ استفاده
 میکردند و با اینکه از علوم و
 معارف خود به دیگران تدریس
 می‌نمودند و بدینوسیله فرهنگ
 اسلامی همواره در حرکت و تکامل
 بود .
 شیخ صدوق از کسانی است که

شخصا به این مسافرتها پرداخته
 و برای جمع‌آوری حدیث
 مسافرتها زیادی داشته است .
 در شهر مقدس ری سکونت داشته
 ولی در سن جوانی به بغداد
 مسافرت کرده و مشایخ بزرگ آن
 دیار از محضرش استفاده میکردند
 و با اعجاب و تحسین به وی
 می‌نگریستند . شیخ صدوق برای
 ملاقات با سایر رجال حدیثیه
 شهرهای نیشابور ، طوس ، سرخس
 مرو ، بخارا و اصفهان مسافرت
 کرده است .

با اینکه مسافرتها وقت زیادی
 از شیخ می‌گرفته و کار او منحصر
 به نوشتن حدیث نبوده و بسیاری
 از وقت شریفش را در تعلیم و
 علم می‌گذرانیده ، بیش از سصد
 کتاب در علوم مختلف تألیف
 کرده است که متناسبه از این
 همه ثروت علمی جز مقدار معدودی
 که از بیست جلد نیز کمتر است
 از آن بزرگوار بیادگار نمانده که
 عبارتند از :

- ۱- علل الشرایع ۲- ثواب
  - ۳- عقاب الأعمال
  - ۴- عیون اخبار الرضا (ع)
  - ۵- صفات الشیعه ۶- مصادقة
  - ۷- الاخوان ۸- فضائل الشیعه
  - ۹- المقنع ۱۰- فضایل رجب
  - ۱۱- فضایل رمضان
  - ۱۲- الهدایة
  - ۱۳- کمال الدین و تمام النعمة
- شیخ طوسی در کتاب فهرست
 نوشته است که شیخ صدوق هنگامی
 که در مکه بود امام زمان را در
 خواب دید که به او فرمود :
 کتابی در غیبت ما تصنیف کنی
 و عمر معمرین را در او بنویسی ،

پس شیخ آن کتاب را نوشت .
 ۱۴- الا مآلی : این کتاب
 عبارت از مجموعه سخنان پهای
 شیخ در شهرهای مختلف است
 که اولین سخنرانی روز جمعه
 ۱۸ رجب ۳۶۸ در ری بوده و
 سخنرانی بیست و پنجم در شهر
 طوس (مشهد) روز جمعه ۱۷
 دی حجه ۳۶۷ و سخنرانی بیست
 و ششم در روز غدیر همان سال
 در مشهد و سخنرانی ۸۹ در روز
 یکشنبه اول شعبان ۳۶۸ در نیشابور
 بوده است . تا کنون چندین بار
 ترجمه و چاپ شده است .

۱۵- الاعتقادات : وقتی
 شیخ صدوق به نیشابور مسافرت
 کرده بود ، علما آن دیار در
 محضر شیخ جمع شدند و از او
 درخواست کردند که بصورت
 اجمال و اختصار عقاید شیعیان
 را برای آنان بیان کند . شیخ
 دعوت آنان را پذیرفت و این
 کتاب را در روز جمعه ۱۲ شعبان
 ۳۶۸ در نیشابور املا نمود .

۱۶- التوحید : این کتاب
 همچنان که از نامش پیدا است در
 باره خدائشناسی است و چون با
 سبکی علمی نوشته شده لذا
 دانشمندان زیادی او را شرح کرده
 و تفسیر نموده‌اند . چندین بار
 در ایران و بمبئی و نجف اشرف
 به چاپ رسیده است .

۱۷- الخصال : کتاب خصال
 از معروفترین کتابهای صدوق است
 در او هنر جالبی نگار رفته و آن
 اینست که روایات کتاب بترتیب
 اعداد نوشته شده .

خصال بمعنای صفات است
 یعنی موضوع کتاب احادیثی است
 که صفات نیک و بد را نشان
 بقیه در صفحه ۱۸
 پاسدار اسلام / ۳۳

است و با وسیله تقویت کفر و وسیله سلطه استعماری و غلبه و نفوق باطل بر حق است حرام و غیر مشروع است .

و - چیزهایی که دارای منافع مهمی در زندگی انسانها نیست بطوریکه آنها و دادن پول در برابر آنها کار عقلانی محسوب نمی گردد مانند خرید و فروش مار ، عقرب ، فیل ، بوزینه ، خرس و برخی از حشرات و امثال اینها (مگر در مواردیکه فائده مهم و عقلانی در بین باشد) و همچنین است چیزهایی که مظهر تجمل و اسراف محسوب می گردند مانند بلبل و قناری و امثال اینها نه مثل زنبور عسل و کسرم ابریشم و زانو .

ز - کارهایی که ذاتاً حرام است که تحصیل مال و ثروت نیز بوسیله آنها غیر مشروع و حرام است در این زمینها این اعمال را میتوان ذکر کرد :

- ۱ - تدلیس ماشطه (زینت کردن زن بقصد فریب دادن)
- ۲ - مجسمه ساختن .

۳ - ایجاد و تقویت هر چیزی که موجب گمراهی فریب دادن و فریب خوردن مردم یا منصرف ساختن آنها از توجه به حقایق و واقعیات خلقت و زندگی و حتی بازداشتن مردم از راه حق هر چند بوسیله ساختن مسجدی مانند مسجد فرار باشد .

بنا بر این نوشتن مقاله یا کتاب گمراه کننده و طبع آنها یا حتی مطالعه آنها برای کسیکه تحت تأثیر قرار می گیرد یا تاسیس مدرسه و مقبره یا بنای منظور یا تاسیس مراکز خبری یا نشر اخبار غرض الود که بمنظور تحریف حقایق و فریب مردم صورت می گیرد حرام و هر نوع معامله روی آنها حرام و باطل است .

۴ - ایجاد چیزی که موجب برانگیختن شهوتها در راه حرام و سوق انگیزه های شهوانی به راههای نامشروع و باطل و فساد انگیز .

۵ - غنا یعنی آهنگهای شهوت انگیز مخصوص .

- ۶ - گرفتن و دادن رشوه و واسطه گری مابین دهنده و گیرنده .
- ۷ - جادو کردن
- ۸ - شعبده بازی
- ۹ - غش و تقلب .
- ۱۰ - قمار .
- ۱۱ - گهاتت . (از آینده و امور پنهان با عمل و وسائل مخصوص خبر دادن)
- ۱۲ - ظلم .
- ۱۳ - کمک به ظلم و ظالم کردن .
- ۱۴ - از طرف ظالمین پستی و سستی را قبول کردن (مگر اینکه بمنظور خدمت بمردم و نجات آنها صورت بگیرد)
- ۱۵ - ربا
- ۱۶ - احتکار
- ۱۷ - هجو کردن افراد مؤمن و مسلمان

ادامه دارد

فوق العاده در نشر و ترویج احادیث اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام ، بالآخره در سن ۷۶ سالگی در سال ۲۸۱ هجری در شهری وفات کرد و در نزدیکی حضرت عبدالعظیم به خاک سپرده شد .

احادیث این کتاب در فروع دین است . هر سه مؤلفین این کتب محمد نام دارند و کتبه هریک از آنها ابو جعفر است و آنها به محمد بن نلانه معروفند .

وفات صدوق

پس از خدمات شایسته که شیخ صدوق به اسلام و مسلمین نمود و پس از تحمل رنجهای

۲ - من لایحضره الفقیه که مشتمل است بر ۵۹۲۰ حدیث با شرح صدوق . و این دومین کتاب از کتب اربعه و از بارزترین و با ارزشترین آثار و تألیفات شیخ صدوق است . من لایحضره الفقیه یعنی خود آموز فقه و شیخ این اسم را از کتاب من لایحضره الطیب محمد بن زکریایری اقتباس کرده . ۳ - استعمار : با ۵۵۱۱ حدیث از شیخ طوسی ۴ - تهذیب الأحکام : با ۱۳۵۹۰ حدیث از شیخ طوسی ، که تصام

می دهد و بترتیب شماره از صفات یگانه تا خصلتها و صفات هزارگانه در این کتاب وارد شده است .

۱۸ - کتاب من لایحضره الفقیه : و این کتاب از کتب اربعه است کتب اربعه که از معتبرترین کتب حدیث شیعه به شمار می روند عبارتند از ۱ - کافی : در حدود ۱۶ هزار حدیث از شیخ کلینی